

DUŠEVNÍ VLASTNICTVÍ V PRACOVNĚPRÁVNÍCH VZTAZÍCH

LEKCE 2 · VZTAH PRACOVNÍHO PRÁVA K SYSTÉMU OCHRANY
DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ S DŮRAZEM NA TVŮRČÍ VÝSLEDKY
PRÁCE

JUDr. Ján Matejka, Ph.D.

CEVRO Univerzita · 60 minut (úvodní situace, výklad, diskuse) · právní stav k 28. 9. 2026

CÍLE LEKCE: CO BUDETE UMĚT

Po této lekci dokážete

- **Vysvětlit**, proč o osudu tvůrčího výsledku rozhoduje struktura závislé práce (§ 2 ZP) a jak na ni odkazují § 58 AZ, § 9 ZV a § 13 ZPV
- **Aplikovat** test „ke splnění povinností / úkolu“ na hraniční situace: čas, místo, prostředky, náplň práce, pokyn
- **Rozlišit** pracovní poměr, dohody, služební poměr, agenturní zaměstnání, členy orgánů a OSVČ podle toho, který zaměstnanecký režim se použije
- **Určit** povinnosti zaměstnance k tvůrčím výsledkům (§ 301, § 304, § 316, § 310 ZP, mlčenlivost) a meze nástrojů zaměstnavatele (smlouva, vnitřní předpis, pracovní řád)

Dnes neřešíme obsah jednotlivých režimů (L4–L9) ani rozhodné právo při práci ze zahraničí (L10).

ÚVODNÍ SITUACE: APLIKACE Z VÍKENDU

Martin, vývojář ve firmě vyvíjející účetní software (modelová situace)

- Po večerech píše **vlastní aplikaci pro evidenci docházky** malých firem a chce ji prodat
- Používá **firemní notebook**, znalosti z práce a stejné programovací knihovny jako v zaměstnání
- Nikdo mu aplikaci nezadal; firma docházkový software nenabízí

Hlasujte: (a) aplikace je zaměstnaneckým dílem firmy · (b) je Martinova, ale porušil povinnosti · (c) je Martinova bez dalšího

DVA SYSTÉMY, JEDEN VÝSLEDEK

Proč o tvůrčím výsledku rozhoduje pracovní právo

- **Pracovní právo:** závislá práce se koná jménem zaměstnavatele, podle jeho pokynů, na jeho náklady a odpovědnost, za mzdu (§ 2 ZP) → hospodářský výsledek náleží zaměstnavateli
- **Právo DV:** tvůrcem je vždy fyzická osoba (§ 5 AZ; § 8 odst. 2 ZV) → právo vzniká u zaměstnance
- **Mosty:** § 58 AZ („ke splnění povinností z pracovněprávního nebo služebního vztahu“); § 9 ZV a § 13 ZPV („ke splnění úkolu z pracovního poměru“)
- **Důsledek:** každý spor o výsledek začíná pracovněprávní otázkou – existoval vztah a co bylo jeho obsahem?

ZÁVISLÁ PRÁCE: ZNAKY A DŮSLEDKY

Kdo je zaměstnanec, rozhoduje o tom, komu zákon přizná práva

- **Znaky** (§ 2 odst. 1 ZP): nadřízenost a podřízenost · jménem zaměstnavatele · podle jeho pokynů · osobní výkon
- **Podmínky výkonu** (§ 2 odst. 2 ZP): za mzdu, plat nebo odměnu · na náklady a odpovědnost zaměstnavatele · v pracovní době · na pracovišti nebo jiném dohodnutém místě
- **NSS 13. 2. 2014, 6 Ads 46/2013-35 (č. 3027/2014 Sb. NSS)**: rozhodují definiční znaky včetně soustavnosti; odměna je indicií závislosti
- Závislá práce jen v základním pracovněprávním vztahu (§ 3 ZP); jinak **nelegální práce** (§ 5 písm. e) bod 1 zák. č. 435/2004 Sb.)
- Zaměstnanec (§ 6 ZP) a zaměstnavatel (§ 7 ZP) jsou osoby, na něž míří § 58 AZ a § 9 ZV

KDO JE V JAKÉM VZTAHU A KTERÝ REŽIM SE POUŽÍJE

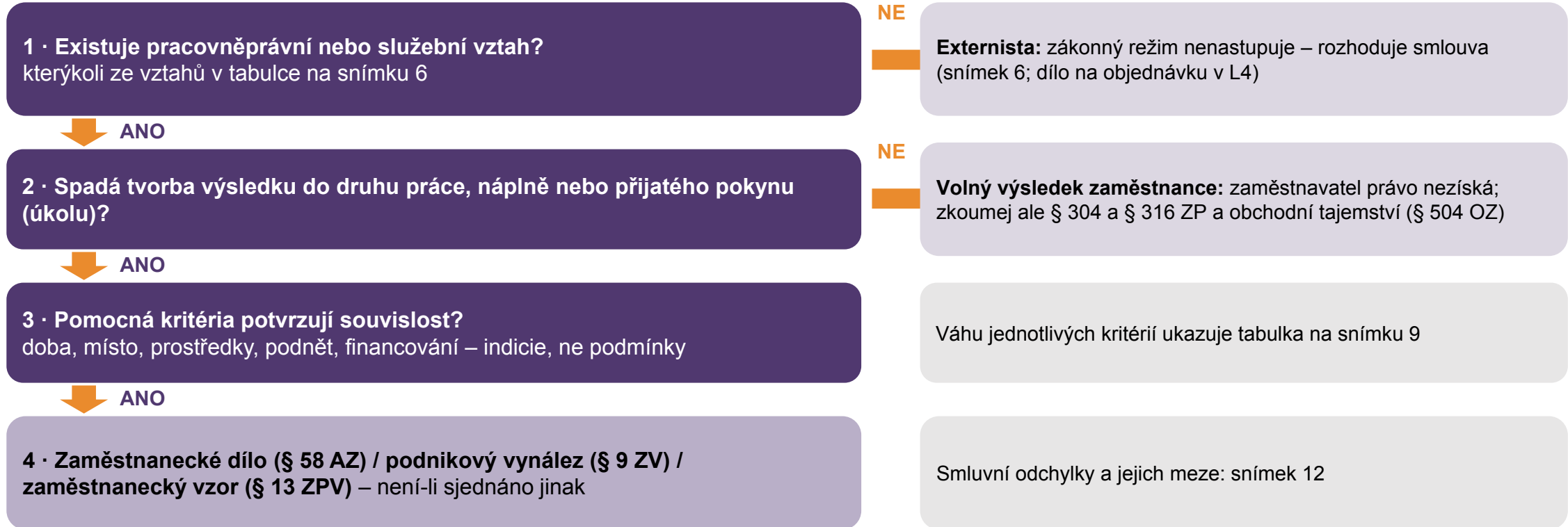
Vztah	Právní základ	Díla – § 58 AZ	Vynálezy, vzory – § 9 ZV, § 13 ZPV	Poznámka
Pracovní poměr	§ 33 a násl. ZP	ano	ano	druh práce = rámec testu
DPP / DPČ	§ 74–77 ZP	ano – základní pracovněprávní vztah (§ 3 ZP)	„jiný obdobný (pracovněprávní) vztah“ – výkladem ano; sjednat	sjednané práce = rámec testu
Služební poměr (státní služba, bezpečnostní sbory, vojáci)	zák. č. 234/2014, 361/2003, 221/1999 Sb.	ano – výslovně „služební vztah“	„jiný obdobný (pracovněprávní) vztah“ – jen výkladem, sporné	úřední díla mimo ochranu (§ 3 AZ)
Agenturní zaměstnanec	§ 307a–309 ZP	ano – za zaměstnavatele se považuje uživatel (§ 58 odst. 9 AZ)	zákon mlčí – řešit v dohodě o dočasném přidělení	pracovní poměr s agenturou, pokyny od uživatele
Člen voleného orgánu	§ 59 ZOK (příkaz)	ano – PO se považuje za zaměstnavatele (§ 58 odst. 10 AZ)	vynálezy ne (výklad); vzory sporné – smlouva o výkonu funkce	zákaz konkurence (§ 199, § 441 ZOK); § 5 ZOK
OSVČ / dodavatel	OZ – smlouva o dílo (§ 2586), příkaz (§ 2430)	ne – § 61 AZ (licence k účelu); výjimky § 58 odst. 7, § 59 odst. 2 AZ	ne – jen smlouvou (postoupení práva, § 8 odst. 1 ZV)	švarcsystém = nelegální práce

DRUH PRÁCE, PRACOVNÍ NÁPLŇ A POKYN

Rámec, uvnitř kterého vzniká „povinnost“ a „úkol“

- **Druh práce** = sjednaný rámec přidělované práce (§ 34 odst. 1 písm. a) ZP); změna jen dohodou (§ 40 odst. 1 ZP)
- **Pracovní náplň a pokyny** druh práce konkretizují, nemohou jej jednostranně rozšířit (§ 38 odst. 1 písm. b), § 301 písm. a) ZP)
- Práce **jiného druhu** jen v zákonem stanovených případech (§ 40 odst. 2, § 41 ZP) → tvůrčí úkol mimo druh práce jen se souhlasem zaměstnance
- „**Úkol z pracovního poměru**“ (§ 9 ZV) = konkrétní zadání nebo činnost v obsahu druhu práce; „**povinnosti z pracovněprávního vztahu**“ (§ 58 AZ) = vše, co plyne z druhu práce a pokynů
- Příklad: „vývojář“ pokrývá kód, dokumentaci i testy; „účetní“ nepokrývá tvorbu loga – ledaže pokyn přijme

ROZHODOVACÍ SCHÉMA: ČTYŘI KROKY TESTU

CO ROZHODUJE A CO JEN NAPOVÍDÁ

Kritérium	Váha	Proč
Druh práce, pracovní náplň, přijatý pokyn (úkol)	rozhodující	zákonná podmínka: „povinnosti“ (§ 58 AZ), „úkol“ (§ 9 ZV, § 13 ZPV)
Podnět a vedení zaměstnavatele	silná indicie	u kolektivního díla podmínka (§ 59 AZ; NS 30 Cdo 725/2012)
Pracovní doba	indicie	závislá práce se koná v pracovní době (§ 2 odst. 2 ZP), ale dílo mimo ni může být zaměstnanecké
Místo (pracoviště, domov, práce na dálku § 317 ZP)	nerozhoduje	místo výkonu je jen dohodnutá modalita
Prostředky zaměstnavatele (§ 316 ZP)	indicie + samostatná povinnost	užití nezakládá právo k výsledku (§ 9 odst. 3 AZ); zneužití je porušením povinnosti
Financování, data, know-how zaměstnavatele	indicie	u vynálezů „materiální podíl zaměstnavatele“ ovlivní výši odměny (§ 9 odst. 4 ZV)
Souvislost s předmětem činnosti zaměstnavatele	indicie	rozhodná pro souhlas podle § 304 ZP, ne pro § 58 AZ

Výkladová pomůcka vycházející z textu § 58 AZ, § 9 ZV a judikatury ke kolektivnímu dílu – nikoli zákonný výčet.

HRANIČNÍ SITUACE

Situace	Zaměstnanecké dílo / podnikový vynález?	Další důsledky
Vývojářka dopisuje modul projektu doma o víkendu	ANO – plnění povinnosti z druhu práce; místo a doba nerozhodují	nenařízený přesčas (§ 93 ZP)
Účetní vytvoří v pracovní době na firemním PC logo pro kamaráda	NE – mimo druh práce	porušení § 316 odst. 1, § 301 písm. b) ZP
Výzkumník vyřeší mimo zadaný projekt problém zaměstnavatele, po pracovní době v jeho laboratoři	SPORNÉ – bez „úkolů“ nejde o podnikový vynález; část literatury: širší výklad v rámci druhu práce	§ 316 ZP; nabídnout smlouvu; odměna zohlední materiální podíl
Grafička na DPČ („grafické práce“) navrhne logo firmy	ANO – pracovněprávní vztah (§ 3, § 77 ZP), logo v rámci sjednaných prací	u průmyslového vzoru „obdobný vztah“ výkladem
Zaměstnanec přinese dílo vytvořené před nástupem	NE – vzniklo mimo vztah	zaměstnavatel potřebuje licenci (§ 2358 OZ)
Jednatel napíše marketingové texty	ANO u díla – § 58 odst. 10 AZ	u vynálezů jen smlouva o výkonu funkce

POVINNOSTI ZAMĚSTNANCE K TVŮRČÍM VÝSLEDKŮM

Povinnost	Ustanovení	Význam pro duševní vlastnictví
Řádný výkon práce, plnění pokynů	§ 301 písm. a), b) ZP	tvůrčí činnost v rámci náplně je plněním povinností → zakládá zaměstnanecký režim
Dodržovat předpisy vztahující se k práci	§ 301 písm. c) ZP	interní pravidla pro oznamování, licence, nástroje AI – po seznámení
Hospodařit s prostředky, nejednat proti oprávněným zájmům	§ 301 písm. d) ZP	loajalita: nezveřejňovat, nepřenášet výsledky, chránit know-how
Neužívat prostředky pro osobní potřebu	§ 316 odst. 1 ZP	vlastní projekty na firemní technice = porušení; kontrola „přiměřeným způsobem“ (NS 21 Cdo 1771/2011; ESLP Bărbulescu)
Jiná výdělečná činnost shodná s předmětem činnosti jen s písemným souhlasem	§ 304 ZP	vedlejší projekty; výjimka pro vědeckou, pedagogickou, publicistickou, literární a uměleckou činnost (odst. 3)
Mlčenlivost	§ 9 odst. 3 ZV; § 13 odst. 3 ZPV; § 303 ZP; smlouva	obecná zákonná mlčenlivost v soukromém sektoru chybí → smlouva + obchodní tajemství (§ 504, § 2985 OZ)
Oznámit vynález / průmyslový vzor	§ 9 odst. 2 ZV; § 13 odst. 2 ZPV	bez písemného oznámení neběží tříměsíční lhůta zaměstnavatele

NÁSTROJE ZAMĚSTNAVATELE A JEJICH MEZE

Povinnosti se sjednávají, nikoli vyhlašují

- **Pracovní smlouva a dohody:** druh práce / sjednané práce zahrnující tvůrčí činnost; ujednání „jinak“ podle § 58 AZ a § 9 ZV (odměna, portfolio, postoupení výkonu práv)
- **Vnitřní předpis** (§ 305 ZP): nesmí ukládat zaměstnanci povinnosti ani zkracovat práva (§ 305 odst. 1; § 4a odst. 2 ZP)
→ jen práva a organizace
- **Pracovní řád** (§ 306 ZP): rozvádí zákonné povinnosti – postup oznámení podle § 9 ZV, evidence, užívání techniky; povinný u zaměstnavatelů podle § 303 ZP
- **Pokyny** (§ 301 písm. a), c) ZP): konkretizují úkoly; „ostatní předpisy vztahující se k práci“ zavazují po seznámení
- **Meze:** zaměstnanec se nemůže vzdát práv (§ 4a odst. 4 ZP); smluvní pokuta jen u konkurenční doložky (§ 346d odst. 7 ZP); osobnostní práva autora (§ 11 odst. 4 AZ)

KONKURENČNÍ DOLOŽKA A OCHRANA KNOW-HOW

Jediné zákonné omezení zaměstnance po skončení zaměstnání

- **Účel:** preventivní ochrana zaměstnavatele před únikem informací ke konkurenci (ÚS 21. 5. 2021, II. ÚS 1889/19)
- **Podmínky:** písemně; nejdéle 1 rok; peněžité vyrovnání $\geq \frac{1}{2}$ průměrného měsíčního výdělku za každý měsíc (§ 310 odst. 1, 6 ZP); jen lze-li ji spravedlivě požadovat s ohledem na povahu informací a postupů (§ 310 odst. 2)
- **Smluvní pokuta** přiměřená, zaplacením závazek zaniká (§ 310 odst. 3); odstoupení zaměstnavatele jen za trvání pracovního poměru (§ 310 odst. 4); ne u pedagogických pracovníků (§ 311)
- **Co doložka nedělá:** nechrání duševní vlastnictví jako takové; obecné dovednosti si zaměstnanec odnáší
- **Veřejná správa:** zákaz konkurence u vybraných služebních míst (§ 83 zák. č. 234/2014 Sb.)

SKONČENÍ VZTAHU A ODPOVĚDNOST

Co trvá po skončení vztahu

- Výkon práv zaměstnavatele a nároky na odměnu (§ 58 odst. 8 AZ; § 10 ZV; § 14 ZPV)
- Obchodní tajemství získané na základě pracovního poměru (§ 2985 písm. a) OZ) – bez časového omezení
- Vrácení nosičů a dat (§ 301 písm. d) ZP); dokončení nehotového díla: L4

Následky porušení povinností

- Náhrada škody (§ 250 ZP); při nedbalosti do 4,5násobku průměrného výdělku (§ 257 odst. 2 ZP)
- Výpověď nebo okamžité zrušení (§ 52 písm. g), § 55 odst. 1 písm. b) ZP; NS 21 Cdo 1771/2011)
- Nároky z práv DV proti bývalému zaměstnanci jako porušiteli (§ 40 AZ); nekalá soutěž (§ 2988 OZ)
- Trestní odpovědnost (§ 268 TZ; podle § 269 a § 270 TZ jen při zásahu nikoli nepatrném)

DISKUSE: ZPĚT K APLIKACI Z VÍKENDU

Martin a docházková aplikace – hlasujte znovu

Postupujte podle schématu:

- Krok 1: existuje **pracovněprávní vztah**?
- Krok 2: byla tvorba aplikace **obsahem povinností nebo pokynu**?
- Krok 3: co znamenají **firemní notebook, znalosti a knihovny** – podmínka, nebo indicie?
- Krok 4: jaké **povinnosti** mohl Martin porušit (§ 316, § 304 ZP, obchodní tajemství) a co z toho plyne pro práva k aplikaci?

Samostudium: SRSTKA 2019 – zaměstnanecké dílo · JAKL 2017 – podnikový vynález

Příště – lekce 3: § 2–3 AZ; § 1–3 ZV; § 1 zák. č. 478/1992 Sb.; § 2 ZPV; § 1a ZOZ; § 504 OZ